

Granskning gällande hantering av arvoden och ersättningar

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Syfte	3
1.2 Avgränsning	4
1.3 Revisionskriterier	4
1.4 Ansvarig nämnd.....	4
1.5 Metod	4
2. Granskningens resultat	6
2.1 Har Regionstyrelsen säkerställt en tillräcklig beredning av styrdokumentet för arvoden och ersättningar till förtroendevalda inför fullmäktiges beslut?	6
2.2 Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att kontroller och uppföljning av utbetalning av arvoden och ersättningar genomförs?	7
2.3 Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att utbetalning av arvoden och ersättningen sker på ett korrekt sätt, det vill säga med rätt belopp och med fullständiga underlag?	10
2.3.1 Registeranalys och stickprov	10
2.3.2 Kontroll av att alla som fått arvode och ersättning utbetalat är förtroendevalda i Region Värmland.	11
2.3.3 Kontroll av stora transaktionsbelopp.....	11
2.3.4 Kontroll av dubbla poster	12
2.3.5 Kontroll av utbetalning av arvoden och ersättningar till enskilda förtroendevalda samt underlag.....	12
2.3.6 Allmänna iakttagelser som framkommit kring hanteringen och underlag	13
2.4 Har revisorernas synpunkter från granskningen 2018 beaktats?	13
3. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	15
3.1 Rekommendationer.....	16
Källor och underlag	17
Bilaga.....	18
Kommunallagens bestämmelser gällande arvoden och ersättningar till förtroendevalda	18
Region Värmlands reglemente för arvoden och ersättningar	19

1. Inledning

Regionens revisorer ansvarar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet ”Granskningsstrategi” i vilket de beskrivit de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I ”Revisionsplan 2021” har revisorerna aktualiserat en granskning gällande hanteringen av arvoden och ersättningar för förtroendevalda inom Region Värmland. Det är viktigt att hanteringen sker på ett korrekt sätt och att det inte förekommer brister som i längden kan komma att skada förtroendet för det politiska systemet.

Den 1 januari 2019 bildades Region Värmland genom en sammanslagning av Landstinget i Värmland, kommunalförbundet Region Värmland och Värmlandstrafik AB. I och med regionbildningen tillkom en ny politisk organisation med bland annat nämnder för hälso- och sjukvård, regional utveckling och kultur och bildning. I samband med detta antogs även ett nytt styrdokument för arvoden och ersättningar till förtroendevalda av regionfullmäktige.

Senast en granskning genomfördes som inkluderade förtroendevaldas arvoden var i samband med en granskning av utbetalning av löner 2018 i det dåvarande landstinget. Granskningen genomfördes huvudsakligen i form av en registeranalys och innehöll två rekommendationer avseende förtydligande av attestrutinerna för hanteringen av arvoden och ersättningar. I granskningen avses även att göra en uppföljning av dessa rekommendationer.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma om Regionstyrelsen och nämnder har säkerställt att hanteringen av arvoden och ersättningar till förtroendevalda är ändamålsenlig och om den interna kontrollen är tillräcklig.

För att uppnå syftet med granskningen ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Har Regionstyrelsen säkerställt en tillräcklig beredning av styrdokumentet för arvoden och ersättningar till förtroendevalda inför fullmäktiges beslut?
- Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att kontroller och uppföljning av utbetalning av arvoden och ersättningar genomförs?
- Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att utbetalning av arvoden och ersättningar sker på ett korrekt sätt, det vill säga med rätt belopp och med fullständiga underlag?
- Har revisorernas synpunkter från granskningen 2018 beaktats?

1.2 Avgränsning

Granskningen omfattar arvoden och ersättningar för deltagande i sammanträden och olika förrättningar med Regionstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Kollektivtrafiknämnden, Kultur- och bildningsnämnden, Regional utvecklingsnämnden, Patientnämnden, Hjälpmedelsnämnden samt Kost- och servicenämnden. I granskningen ingår således inte Regionfullmäktige eller regionens revisorer. Den period som granskas är januari till oktober 2021 och granskningen ska utgöra underlag för 2021 års ansvarsprövning.

En avgränsning har även gjorts när det gäller ersättningar då granskningen ej omfattar ersättningar för förlorade semesterförmåner eller för pensionsförlust.

1.3 Revisionskriterier

Inom ramen för granskningen bedöms om rutiner och tillämpning uppfyller krav i relevant lagstiftning samt styrande dokument enligt nedan:

- Kommunallagen (2017:725), kap 4. (§§12-18) och kap 6. (§6)
- Arvoden och ersättningar 2021 (RS/192918), beslutad av Regionfullmäktige
- Utbetalning av arvode och ersättningar till förtroendevalda, rutin, (RUT-21538)

1.4 Ansvarig nämnd

I Kommunallagen 5 kap. 1 § anges att fullmäktige ska besluta om frågor av principiell beskaffenhet eller av större vikt. Hit räknas ekonomiska förmåner till förtroendevalda. Styrelsen är sista instans för beredning av ärenden till fullmäktige och ansvarar därmed för beredningen av beslutsförslag kring arvoden och ersättningar. I fullmäktiges arbetsordning framgår att Demokratiberedningen löpande ska tolka reglerna i styrdokumentet ”Arvoden och ersättningar för förtroendevalda” om tolkningsproblem uppstår.

I Kommunallagen 6 kap. 6 § anges att nämnderna var och en inom sitt område ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Nämnderna ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Med det senare brukar avses dels nämndens bestämmelser om t ex fördelning av ansvar och befogenheter, dels systematiskt ordnade kontroller av organisation, redovisningssystem och administrativa rutiner som att exempelvis attest- och utanordningsregler är aktuella.

1.5 Metod

Granskningen har genomförts i form av analys av relevanta dokument, registeranalys med stickprov och genom intervjuer med nyckelpersoner och ansvariga inom verksamheten. Intervjuerna har främst skett med

personal som ansvarar för löneutbetalningar inklusive arvoden och ersättningar till förtroendevalda och nämndsekreterare. Samtliga som intervjuats har erbjudits möjlighet att sakgranska rapporten.

Den metod som använts till den första revisionsfrågan som berör Regionstyrelsens beredning inför fullmäktige och styrdokumentets ändamålsenlighet har varit att analysera och göra jämförelser med Kommunallagens bestämmelser.

För att besvara den andra frågeställningen som berör styrelsens och nämndernas interna kontroll har en rutin för utbetalning av arvoden och ersättningar samt styrdokument för styrelse och nämnders internkontroll granskats. Kompletterande upplysningar har även hämtats in via intervjuer.

För att besvara den tredje revisionsfrågan har dels en registeranalys av utbetalda arvoden och ersättningar gjorts, samt dels ett stickprov för att ta reda på om hanteringen och utbetalning av arvoden och ersättningar sker på ett korrekt sätt. I registeranalysen ingår att följa upp och identifiera avvikelser i form av orimliga värden, vilket har gjorts för totalt tre kontrollområden. Underlaget för registeranalysen avser perioden mellan 1 januari – 31 oktober 2021 och har erhållits genom konsultföretaget PwC.

Stickproven består av underlag från varje månad då styrelse och nämnder hade sammanträden under perioden. De omfattar ordförande samt två ledamöter i varje nämnd med undantag av Hjälpmedelsnämnden respektive Kost- och servicenämnden där ordförande och en ledamot valts ut. Sammanlagt har 254 stickprov tagits inom undersökningsperioden.

För att besvara den fjärde revisionsfrågan har en uppföljning av de rekommendationer som lämnades 2018 gjorts.

2. Granskningens resultat

I detta avsnitt redovisas de viktigaste iakttagelserna utifrån genomförd granskning i relation till syfte och frågeställningar som presenterades i föregående avsnitt.

2.1 Har Regionstyrelsen säkerställt en tillräcklig beredning av styrdokumentet för arvoden och ersättningar till förtroendevalda inför fullmäktiges beslut?

I samband med regionbildningen 2019 antogs ett styrdokument för arvoden och ersättningar av regionfullmäktige (LK/181642) för den nya politiska organisationen. Med denna frågeställning avses att granska om Regionstyrelsen, som sista beredningsinstans inför fullmäktiges beslut, säkerställt att styrdokumentet är ändamålsenligt, det vill säga att det uppfyller kommunallagens krav och att jämförelsetalet för 2021 har uppdaterats.

En jämförelse av innehållet i styrdokumentet för arvoden och ersättningar har gjorts med Kommunallagens bestämmelser i kapitel 4, §§12-18 (se bilaga för mer information). Kommuner och regioner har relativt stort utrymme att utforma sina egna arvodes- och ersättningsbestämmelser för förtroendevalda då lagstiftningen över lag inte ställer några detaljerade krav på utformning eller anger specifika ersättningsnivåer. Det finns dock vissa grundläggande principer som är viktiga att ta fasta på. Det gäller exempelvis att:

- ingen förtroendevald ska behöva avstå ett uppdrag på grund av ekonomiska skäl,
- att de förtroendevalda har rätt till en skälig ersättning vid förlust av arbetsinkomster samt,
- att samma ersättningsbelopp ska utgå för lika uppdrag.

Efter genomgång av innehållet i styrdokumentet så har inget framkommit som kan tolkas stå i strid med lagstiftningen och dess principer. Styrdokumentet ger de förtroendevalda, vid sidan av arvoden, rätt till ersättning för exempelvis förlorad arbetsinkomst, förlorad semesterförmån, pensionsförlust samt kostnader för barntillsyn, i enlighet med lagstiftningen.

I Kommunallagen anges att ersättningen ska vara ”skälig” och med det åsyftas att det ska finnas en högsta och en lägsta gräns för ersättningar. Av styrdokumentet framgår att arvoden och ersättningar i huvudsak har utformats utifrån denna princip.

Det noteras att styrdokumentet har reviderats under 2020 då ett förtydligande gällande rätten till förlorad arbetsförtjänst för ej heltidsengagerade förtroendevalda beslutades av fullmäktige, till följd av en vägledande dom i högsta förvaltningsdomstolen.

Vidare noteras att det för närvarande pågår en utredning gällande ersättning för förlorad arbetsinkomst för egenföretagare, då frågan lyfts till Demokratiberedningen och Regionstyrelsen. Skrivelsen i nuvarande

reglemente har enligt beslutsunderlaget inneburit otydligheter för verksamheten och förtroendevalda gällande hur ersättningens storlek ska beräknas och hur inkomstbortfallet ska styrkas.

Avslutningsvis har en kontroll gjorts av att aktuellt jämförelsetal uppdaterats i enlighet med fullmäktiges beslut (LF § 128 2018-11-07). Av kontrollen framkommer att jämförelsetalet har uppdaterats för årsarvoden och sammanträdesarvoden med 2021 års nivå.

Bedömning

Utifrån det som redovisats ovan görs bedömningen att Regionstyrelsen säkerställt en tillräcklig beredning av styrdokumentet för arvoden och ersättningar och att det är ändamålsenligt då det i granskningen inte framkommit att något i innehållet strider mot lagstiftningens principer eller intentioner, samt att styrdokumentet har uppdaterats med anledning av det nya jämförelsetalet för arvoden under 2021.

Nuvarande bestämmelser kring förlorad arbetsförtjänst för egenföretagare (som bl a utgår från Försäkringskassans bestämmelser om Sjukpenninggrundande inkomst) bedöms vara förenliga med lagstiftningen. Det framkommer dock i granskat underlag och genom intervjuer att det upplevs vara svårt att styrka och beräkna det belopp som den förtroendevalde gått miste om genom sitt politiska uppdrag utifrån denna bestämmelse. Revisorerna ser det därför som viktigt att fullfölja den utredningsprocess som inletts med att ta fram en ny och enklare metod för att bestämma ersättning för förlorad arbetsförtjänst för egenföretagare och som samtidigt motsvarar de principer och krav som lagstiftningen föreskriver.

2.2 Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att kontroller och uppföljning av utbetalning av arvoden och ersättningar genomförs?

I detta avsnitt redogörs för de iakttagelser som gjorts avseende styrelsens och nämndernas kontroll och uppföljning av utbetalning av arvoden och ersättningar.

En rutin (RUT-21538) för hanteringen av utbetalning av arvoden och ersättningar har tagits fram och har uppdaterats i maj 2021. Rutinen riktar sig till kansliets sekretariat, nämndsekreterare samt politiska sekreterare och här framgår vilka förutsättningar som gäller för hantering och utbetalning av arvoden och ersättningar. Här återfinns kontrollpunkter som att underlag ska vara undertecknade, attesterade och konterade innan de lämnas vidare till löneenheten.

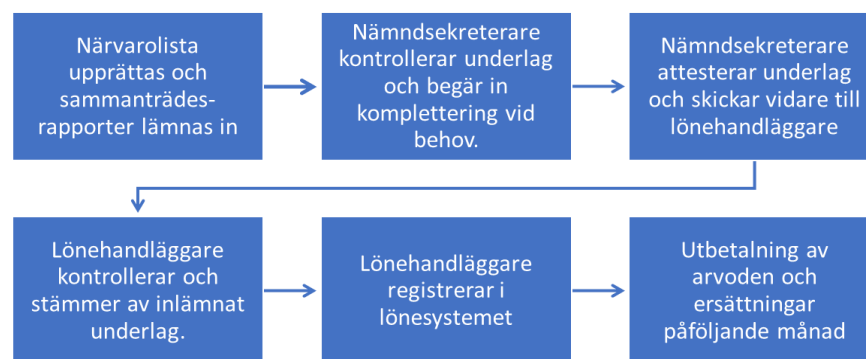
Enligt rutinen ska närvarolista/protokollframsida och sammanträdesrapport ligga till grund för utbetalning av arvoden och ersättningar. Nämndsekreteraren ansvarar för den första delen i processen som handlar om att upprätta en närvarolista där tid, närvaro med mera ska framgå. All hantering sker manuellt innan registrering av utbetalning görs av lönehandläggare i lönesystemet

Med anledning av pandemin och att digitala sammanträden införts från 2020 har det beslutats att protokollens framsida ska utgöra närvarolista och användas som grund för utbetalning av arvoden, vilket även framgår av rutinen. Underlaget ska enligt rutinen attesteras av ansvarig nämndsekreterare innan det skickas vidare till löneenheten för registrering och utbetalning.

Även underlag för reseräkning och ersättning för förlorad arbetsförtjänst samlas in av sekreteraren i samband med sammanträdet. Yrkande om dessa ersättningar görs av de förtroendevalda på en särskild blankett benämnd "Sammanträdesrapport". Med anledning av att sammanträdena under granskningsperioden skett digitalt har de förtroendevalda i de flesta fall mejlat eller postat in blanketter med yrkanden om förlorad arbetsinkomst till berörd nämndsekreterare. Enligt rutinen ska ovanstående underlag vara attesterade och konterade innan de lämnas över till lönefunktionen.

I dagsläget ansvarar två personer på lönefunktionen för att hantera utbetalningarna som i regel sker månaden efter att underlag lämnats in. Innan utbetalning verkställs kontrollerar lönehandläggarna det inlämnade underlaget och stämmer av att rätt underlag finns och att tidsangivelser och rätt belopp stämmer. Lönehandläggare och nämndsekreterare sitter på olika orter i länet men det framhålls i intervjuerna att det finns en god kommunikation dem emellan. Vid eventuella oklarheter tar lönehandläggarna kontakt med berörd nämndsekreterare eller direkt med den förtroendevalde för att reda ut dessa.

Nedan sammanfattas processen från upprättande av underlag till utbetalning:

I intervjuerna uppges att processen för hantering och utbetalning av arvoden och ersättningar i huvudsak fungerar på ett tillfredsställande sätt. Några allmänna synpunkter har dock lämnats där det enligt de intervjuade finns utrymme för förbättringar:

- Det en stor mängd underlag som hanteras manuellt i flera olika moment, vilket innebär en minskad effektivitet och en ökad risk för att fel och misstag kan begås.
- Det förekommer ofta att förtroendevalda samlar ihop sina yrkanden om t ex förlorad arbetsinkomst och lämnar in dessa på samma gång

(upp till ett år i efterhand), vilket försvårar kontrollbarheten.

- Det förekommer att underlag från samma möte lämnas in mer än en gång, vilket kan bidra till att arvode eller ersättning kan betalas ut felaktigt.

Vid sidan av ovanstående har även en genomgång av styrelsens och nämndernas planer för internkontroll 2021 gjorts för att se om risker relaterat till arvoden och ersättningar har inkluderats. I granskningen framkommer att ingen av nämnderna eller styrelsen har tagit upp hanteringen av arvoden och ersättningar som en specifik risk i sina respektive planer. Det är ej heller känt bland de intervjuade att en sådan kontroll har genomförts i närtid. Vid den grundläggande granskning som revisorerna genomför varje år framkommer dock att det sker en generell avstämning av det ekonomiska läget i respektive nämnd genom de ekonomiska rapporter (inkl. arvoden och ersättningar) som redovisas vid utskotts- respektive nämndsammanträden.

Pågående arbete för att införa en digitaliserad process för hantering av arvoden och ersättningar

I granskningen framkommer att det pågår ett projekt för att digitalisera hanteringen av arvoden och ersättningar. Det övergripande syftet är att komma bort från den manuella hanteringen av underlag och därmed minska risken för fel och samtidigt förenkla förfarandet gällande yrkanden om ersättning för förtroendevalda, samt att effektivisera hanteringen för verksamheten. I ett första skede under 2022 ska en ny lönemodul införas som är kopplad till förtroendemannaregistret Troman och där registrering av arvoden flyttas från lönehandläggare till nämndsekreterare. I ett senare skede planeras att även yrkanden om olika typer av ersättningar ska kunna göras direkt av de förtroendevalda genom en särskild typ av e-tjänst som också hanteras av nämndsekreteraren.

Bedömning

Revisorernas övergripande bedömning är att regionstyrelsen och berörda nämnder delvis har säkerställt att kontroller och uppföljningar genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

Den rutin som tagits fram bedöms bidra till att säkerställa en god och säker hanteringen av arvoden och ersättningar. I granskningen framkommer dock att samtliga funktioner (se ovan) som rutinen riktar sig till inte har kännedom om den. Det är viktigt att detta åtgärdas då det är en grundläggande förutsättning för att hanteringen ska fungera så effektivt och säkert som möjligt.

Av verksamheten upplevs de inbyggda kontroller som finns i processen med hanteringen att fungera väl generellt genom att de fångar upp eventuella fel eller misstag efter vägen. Det framkommer dock genom stickprov och intervjuer att den manuella hanteringen av underlaget är mycket omfattande, vilket ökar risken för att fel och misstag kan begås. Vidare bedöms hanteringen även vara personberoende i hög utsträckning, vilket kan få negativa konsekvenser för hanteringen t ex vid långvarig sjukdom eller då nyckelpersoner väljer att avsluta sin anställning.

Revisorerna ser positivt på det arbete som pågår för att införa en digitalisering av processen för hantering av arvoden och ersättningar vilket kan bidra till att minska de risker i hanteringen som beskrivits ovan.

Vidare noteras att det endast är en attest som utförs på underlaget av nämndsekreteraren under hela processen för hantering och utbetalning av arvoden och ersättningar. Vid beslut av andra typer av ekonomiska transaktioner inom Region Värmland är den gängse ordningen att det finns en sakattestant respektive en beslutsattestant, där den senare ofta är en överordnad, som kontrollerar och godkänner underlaget. Då nämndsekreteraren kan sägas vara i en form av beroendeställning gentemot de förtroendevalda, samt för att följa den gängse ordningen för attestering i organisationen, så kan det vara en god idé att överväga att en beslutsattest görs av antingen ordförande i nämnd eller av chef innan underlaget skickas för registrering och utbetalning.

2.3 Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att utbetalning av arvoden och ersättningen sker på ett korrekt sätt, det vill säga med rätt belopp och med fullständiga underlag?

För att besvara denna revisionsfråga har en registeranalys samt en stickprovskontroll genomförts av utbetalade arvoden och ersättningar.

2.3.1 Registeranalys och stickprov

Insamlade data berör Region Värmlands utbetalade arvoden och ersättningar och är hämtade från Region Värmlands lönesystem Heroma samt ekonomisystemet Raindance och avser perioden 1 januari -30 oktober 2021. I tabell 1 redovisas de totala arvoden och ersättningar som betalats ut.

Tabell 1. Sammanställning av utbetalda arvoden och ersättningar (jan-okt 2021)

	Belopp (kr)	Antal transaktioner
Arvoden	9 894 238	2738
Ersättningar	1 118 031	297
Totalt	11 012 269	3035

Med hjälp av registeranalysen och stickprov har fyra olika kontroller gjorts för att identifiera eventuella avvikelser gällande utbetalningar av arvoden. Det gäller:

- Kontroll av att alla som erhållit arvode och ersättningar har varit berättigade till det.
- Kontroll av stora transaktionsbelopp.
- Kontroll av dubbla poster.
- Kontroll av utbetalning av arvoden och ersättningar till enskilda förtroendevalda samt av inlämnat underlag genom stickprov.

2.3.2 Kontroll av att alla som fått arvode och ersättning utbetalat är berättigade till det.

I registeranalysen återfinns uppgifter om vilka som fått utbetalning av arvoden och ersättningar under perioden som granskats. En kontroll har gjorts gentemot förtroendemannaregistret Troman för att stämma av att alla som fått arvode och ersättningar utbetalt också har förtroendeuppdrag i Region Värmland.

Av kontrollen framkommer att totalt 226 personer fått arvoden och ersättningar utbetalade under perioden januari – oktober 2021. Av dessa finns 203 personer registrerade i förtroendemannaregistret vilket innebär att det finns 23 avvikelser. Dessa avvikelser tillhör följande ansvarsområden:

Ansvarsenhet	Antal avvikelser
66101 Regional utveckling	15
70005 Politisk samverkansorganisation	8

Efter att en kontroll genomförts visar det sig att de avvikelser som härrör från ansvarsenhet Regional utveckling kan förklaras genom att Region Värmland under perioden har hanterat utbetalningen av ersättningar till ledamöter i Strukturfondspartnerskapet Norra Mellansverige, som finansieras via EU-medel. Det finns därmed en naturlig förklaring till varför dessa personer ej återfinns i förtroendemannaregistret.

När det gäller ansvarsenhet Politisk samverkansorganisation så härrör avvikelserna från utbetalningar av arvoden och ersättningar till representanter från olika organisationer i Rådet för funktionsrätt respektive Rådet för idéburna organisationer. Dessa representanter har vid tillfället för kontrollen inte registrerats i förtroendemannaregistret men är utsedda av sina respektive organisationer och upprättade sammanträdesprotokoll visar att de har deltagit på sammanträden vid de tillfällen som ersättning betalats ut, vilket förklarar avvikelserna. Utifrån upprättade samverkansavtal och enligt punkt 7 i styrdokumentet för arvoden och ersättningar har representanter från externa organisationer rätt till arvoden och vissa ersättningar då regionen kallar till samråd. De som fått arvoden och ersättningar enligt ovan har därmed varit berättigade till det.

2.3.3 Kontroll av stora transaktionsbelopp

Enligt styrdokumentet är jämförelsetalet, det vill säga riksdagsmannaarvodet som under 2021 ligger på 69 900 kr, det maxbelopp som en förtroendevald i Region Värmland kan erhålla per månad för sina uppdrag inklusive ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Med hjälp av registeranalysen av arvoden och utbetalning av ersättningar har en kontroll gjorts för att undersöka om utbetalda belopp är korrekta utifrån gällande bestämmelser.

En avvikelse förekommer för de heltidsengagerade regionråden i februari månad då maxbeloppet överskrids. Dock finns en naturlig förklaring till

detta då jämförelsetalet höjts i januari och det nya arvodet har betalats ut retroaktivt nästkommande månad. I övrigt visar utfallet av kontrollen att de belopp som betalats ut har varit i linje med reglementet och att ingen fått ett högre belopp utbetalt än jämförelsetalet under perioden som granskats.

2.3.4 Kontroll av dubbla poster

En kontroll har gjorts av om någon felaktigt har erhållit dubbla eller flerdubbla arvoden. I analysen framkommer att det totalt finns 615 så kallade dubletter under perioden och syftet har varit att söka förklaringar till varför ett och samma belopp förekommer två eller fler gånger per månad. Oftast finns naturliga och rimliga förklaringar till dubbletterna, som att arvoden för två eller flera sammanträden betalats ut samma månad eller att det skett omkonteringar och rättelser i lönesystemet.

Då dubbletternas antal är så pass stort har tre olika urval gjorts: ett på belopp som överstiger 10 000kr, ett urval på belopp som understiger 10 000kr samt ett urval med de högsta antalet förekomsterna/ dubletter per månad. Totalt genomfördes 27 stickprov.

Resultatet visar att det finns naturliga förklaringar till samtliga dubletter i stickprovet. Den enskilt största orsaken till förekomsten av dubletter är att arvoden från fler än ett sammanträde eller förrättning som den förtroendevalde närvarat på betalas ut i efterhand samma månad.

2.3.5 Kontroll av utbetalning av arvoden och ersättningar till enskilda förtroendevalda samt underlag

För att kontrollera att förtroendevalda erhållit rätt belopp samt att fullständigt underlag för utbetalningar för arvoden och ersättningar har lämnats in, har ett stickprov genomförts. Dessa har erhållits genom ekonomiprogrammet Raindance. Stickprovet omfattar ett urval om ordförande och två ledamöter i varje nämnd med undantag av Hjälpmedelsnämnden och Kost- och servicenämnden där ordförande och en ledamot valts ut. Totalt har 254 stickprov tagits för perioden januari till oktober 2021. Stickproven omfattar utbetalningar av 80 st månadsarvoden (8 st årsarvoden), 130 st sammanträdesarvoden, 42 st ersättningar för förlorad arbetsinkomst samt två st ersättningar för resor. Det låga antalet utbetalningar av reseersättningar samt andra typer av ersättningar som t ex för parkering, traktamenten m.m. kan i huvudsak förklaras med att sammanträdena genomförts digitalt under den granskade perioden.

Resultatet av stickproven visar att samtliga utbetalningar har skett i enlighet med gällande bestämmelser och att rätt underlag lämnats in (dock ej närvarolistor/protokollframsidor i vissa fall, se nedan). Endast två mindre avvikelser kunde noteras. I Hälso- och sjukvårdsnämnden underlag upptäcktes att en utbetalning av förlorad arbetsinkomst konterats på fullmäktige i stället för på nämnden (felet har åtgärdats när detta skrivs), samt att två sammanträdesrapporter med begäran om arvode hade lämnats in för samma möte med Kultur- och bildningsnämndens arbetsutskott. Dock hade endast ett arvode betalats ut vid tillfället, så ingen extra utbetalning hade förekommit.

Vid kontroll av underlag framkom att det hade attesterats på ett korrekt sätt av nämndsekreterare utifrån gällande rutin. Dock saknades namnförtydligande på flertalet attester (se även fråga 4 nedan).

2.3.6 Allmänna iakttagelser som framkommit kring hanteringen och underlag

Nedan följer allmänna iakttagelser som framkommit vid genomförandet stickproven:

- Av de närvarolistor/protokollsframsidor som används som underlag för utbetalning av arvoden för sammanträden framgår namn och partibeteckning för de förtroendevalda medan personnummer eller annan form av identifikation saknas, vilket kan försvåra möjligheten att identifiera rätt person.
- Det förekommer att nämndsekreterare lämnar in olika typer av närvarolistor för utbetalningar av sammanträdesarvode, det vill säga inte enbart protokollens framsida som rutinen föreskriver. Det förekommer även att partierna/partisekreterare lämnar in egna närvarolistor i samband med att partigrupper haft möte inför t ex fullmäktige, som kan vara handskrivna eller nedskrivna direkt i ett mejl och alltså ej följer rutinerna.
- Blanketten ”Sammanträdesrapport” som utgör underlag för begäran om ersättning för förlorad arbetsinkomst samt reseersättning har inte uppdaterats utifrån den nya rutinen och utifrån gällande jämförelsetal.

Bedömning

Inga större avvikelser har påträffats gällande utbetalningar av arvoden och ersättningar genom den registeranalys, de kontroller och stickprov som genomförts. De avvikelser som förekommer i de olika kontrollerna av utbetalningar har kunnat få en förklaring och kan inte härledas till oegentligheter eller liknande. Styrelse och nämnder bedöms därmed ha säkerställt att utbetalning av arvoden och ersättningar i huvudsak genomförs på ett korrekt sätt. Att framsidan på protokoll används som grund för närvaro och utbetalning av arvoden upplevs överlag fungera bra. Det finns dock utifrån de allmänna iakttagelserna som beskrevs ovan anledning att göra rutinerna för utbetalning av arvoden och ersättningar mer kända bland målgruppen och att uppdatera blanketten ”Sammanträdesrapport”.

2.4 Har revisorernas synpunkter från granskningen 2018 beaktats?

I granskningen av löner och arvoden som genomfördes 2018 låg fokus främst på löneutbetalningar. De iakttagelser och rekommendationer som gjordes gällande arvoden handlade om att det saknades kontroll av att det är en behörig person som har attesterat sammanträdesrapporten som låg till grund för arvodesutbetalningen, samt att det ej heller skett kontroll av någon annan än den som registrerat uppgifterna (avser alla manuella

underlag) att informationen lagts in korrekt.

Med anledningen av detta gavs följande rekommendationer:

- att attesterade underlag förses med namnförtydligande för att möjliggöra kontroll av att behörig person attesterat manuella underlag.
- att ”fyra-ögon”-principen införs så att någon annan än den som registrerat uppgifter i systemet kontrollerar att det är rätt uppdaterat och att underlagen sparas.

I de stickprov som granskats förekommer attester av nämndsekreterare i regel på inlämnat underlag. I många fall saknas dock ett namnförtydligande. På blanketten ”Sammanträdesrapport” återfinns en ruta för attestering men ingen ruta eller plats för att fylla i namnförtydligande.

Vad gäller den andra rekommendationen om att införa ”fyra-ögon” principen så bedöms den vara uppfylld. genom de kontroller som sker i samband med registrering i lönesystemet och genom att en utsedd ansvarig person/chef i varje verksamhetsområde har möjlighet att granska utanordningslistan över utbetalade arvoden och ersättningar.

Bedömning

Bedömningen är att Regionstyrelsen och nämnder delvis har följt rekommendationerna från granskningen 2018 då en av två rekommendationer kan anses vara uppfylld.

3. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Revisorernas sammanfattande bedömning är att Regionstyrelsen och de nämnder som granskats i huvudsak har säkerställt en ändamålsenlig hantering och intern kontroll av arvoden och ersättningar till förtroendevalda.

Utifrån granskningens resultat finns ändå utrymme för vissa förbättringar gällande hanteringen. Dessa förbättringar presenteras sist i avsnittet som rekommendationer och överväganden till Regionstyrelsen och nämnder. Nedan följer bedömning utifrån respektive frågeställning.

Revisionsfråga	Bedömning
Har Regionstyrelsen säkerställt en tillräcklig beredning av styrdokumentet för arvoden och ersättningar inför fullmäktiges beslut?	Ja. Styrdokumentet är ändamålsenligt då det bedöms följa lagstiftningens principer och intentioner. Vidare har jämförelsetalet för 2021 uppdaterats i enlighet med fullmäktiges beslut.
Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att kontroller och uppföljning av utbetalning av arvoden och ersättningar genomförs?	Delvis. Det finns en rutin framtagen som beskriver hur hanteringen ska gå till med olika kontrollpunkter. Den är dock inte känd av samtliga i dess målgrupp. Den manuella hanteringen av underlaget bidrar till en ökad risk för att fel och misstag kan begås. Revisorerna ser med anledning av detta, arbetet med att digitalisera processen som något positivt. Det saknas beslutsattest på underlag gällande arvoden och ersättningar.
Har Regionstyrelsen och nämnder säkerställt att utbetalning av arvoden och ersättningen sker på ett korrekt sätt, det vill säga med rätt belopp och med fullständiga underlag osv?	Ja i huvudsak. I granskningen förekommer dock vissa avvikelser som att olika underlag använts och att blanketten ”Sammanträdesrapport” inte är uppdaterad.
Har revisorernas synpunkter från granskningen 2018 beaktats?	Delvis. Rekommendationen gällande namnförtydligande för attester har inte genomförts.

3.1 Rekommendationer

Med anledning av de bedömningar som gjorts i granskningen framförs följande rekommendation:

- Regionstyrelsen och nämnder rekommenderas att tillse att de rutiner som är framtagna gällande utbetalning av arvoden och ersättningar görs kända för samtliga som hanterar dessa i verksamheten.

Revisorerna vill även göra styrelse och nämnder uppmärksamma på att det i dagsläget endast är nämndsekreterare som attesterar underlag för arvoden och ersättningar. Styrelse och nämnder bör därför överväga att införa beslutsattest av ansvarig ordförande eller chef på underlaget för utbetalning av arvoden och ersättningar i likhet med övriga beslut om ekonomiska transaktioner inom Region Värmland.

I stickproven har även framkommit att underlag som närvarolistor ser olika ut beroende på nämnd, samt att blanketten ”Sammanträdesrapport” ej har uppdaterats utifrån nya rutiner och gällande jämförelsetal. Det underlag som attesteras manuellt har i flertalet fall ej heller försetts med namnförtydligande vilket rekommenderades av revisorerna i 2018 års granskning. Med anledning av ovanstående finns behov av en översyn av aktuella underlag/blanketter så länge dessa hanteras manuellt.

Marcus Olofsson

Yrkesrevisor, revisionskontoret, Region Värmland

Källor och underlag

Dokument

- Arvoden och ersättningar till förtroendevalda 2021, (RS/192918)
- Arbetsordning för regionfullmäktige, RS/200919
- Granskning av löner och arvoden 2018 i Landstinget i Värmland, PwC
- Internkontrollplaner för: Regionstyrelse, Kultur- och bildningsnämnd, Hälso- och sjukvårdsnämnd, Kollektivtrafiknämnd, Regional utvecklingsnämnd, Kost- och service nämnd, Hjälpmedelsnämnd, samt Patientnämnd.
- Underlag för utbetalningar av arvoden och ersättningar: Regionstyrelse, Kultur- och bildningsnämnd, Hälso- och sjukvårdsnämnd, Kollektivtrafiknämnd, Regional utvecklingsnämnd, Kost- och service nämnd, Hjälpmedelsnämnd, samt Patientnämnd
- Rutin för utbetalning av arvoden och ersättningar till förtroendevalda, (RUT-21538)

Lagstiftning

- Kommunallag (2017:725)

Intervjuade funktioner

- Enhetschef för Löneenheten
- Lönehandläggare/pensionshandläggare
- Lönehandläggare/pensionshandläggare
- Nämndsekreterare Regionstyrelse
- Nämndsekreterare/administrativ koordinator, Demokratiberedning m.m.

Vid sidan av ovanstående har även muntliga och skriftliga avstämningar gjorts med Kanslidirektör, Verksamhetsförvaltare inom IT, sekreterare samt ett flertal övriga nämndsekreterare.

Bilaga

Kommunallagens bestämmelser gällande arvoden och ersättningar till förtroendevalda

I kommunallagen kap 5 § 1 anges att det är fullmäktiges uppgift att besluta om ekonomiska förmåner för förtroendevalda då det betraktas som ett ärende av principiell beskaffenhet eller av större vikt.

Förmåner som arvoden och ersättningar regleras i Kommunallagen kap 4. §§ 12 – 18 och kommuner och regioner får själva utforma egna regelsystem (t ex arvodes- och ersättningsbestämmelser) för detta ändamål.

I 12 § framgår att de förtroendevalda har rätt till en skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de går miste om när de fullgör sina politiska uppdrag. Med ”skälig” menas bland annat att det ska finnas en högsta och lägsta gräns för ersättningen. Med ekonomiska förmåner menas exempelvis pensions- och semesterförmåner, förlorad akassa samt föräldrapenning. Grundprincipen är att ingen ska behöva avstå ett förtroendeuppdrag på grund av ekonomiska skäl. Generellt görs även en åtskillnad mellan de förtroendevalda som har uppdrag som motsvarar ”en betydande del av heltid” (dvs 40 procent eller mer) och dem som har lägre tjänstgöringsgrad.

När det gäller rätten till ersättning för den inkomst den förtroendevalde förlorar från sitt arbete ska storleken på ersättningen som utgångspunkt motsvara det inkomstbortfall som den förtroendevalde åsamkats. En förutsättning för att ersättning ska kunna betalas ut är att den förtroendevalda kan påvisa att denne har förlorat inkomst på grund av uppdraget. Så kallade passiva inkomster från t ex jordbruksfastigheter eller kapital får inte räknas in. Kommuner och regioner bestämmer i övrigt vilka principer ersättningarnas nivåer ska beräknas från.

Av § 13 framgår att personer med funktionsnedsättning har rätt till en skälig ersättning för resekostnader som uppkommer med anledning av sitt förtroendeuppdrag.

I § 14 framgår att förtroendevalda som har behov av barn tillsyn har rätt att få skälig ersättning för detta vid fullgörande av sitt förtroendeuppdrag.

I § 16 anges att fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skälig omfattning ska få ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranleds av uppdraget, arvode för det arbete som är förenat med uppdraget, pension och andra ekonomiska förmåner. En viktig princip är att arvode bestäms till lika belopp för lika uppdrag.

I § 18 framgår att fullmäktige får besluta om förmåner och ledigheter för förtroendevalda som motsvarar de villkor som finns för anställda.

Region Värmlands reglemente för arvoden och ersättningar

Det gällande styrdokumentet för arvoden och ersättningar benämns *"Arvoden och ersättningar till förtroendevalda 2021"* (RS/192918) och utgör således underlag för denna granskning. I dokumentet anges vilka arvoden och ersättningar som ska utgå, vilka uppdrag som omfattas samt till vilka belopp de uppgår till. I dokumentet återfinns även bestämmelser för partiresurser, partistöd samt stöd till politiska ungdomsorganisationer, men dessa ingår inte i granskningen.

Arvoden till förtroendevalda i Region Värmland baseras på riksdagsmannaarvodet vilket samtidigt utgör ett jämförelsetal eller index, då det förändras/skrivs upp varje år efter beslut av riksdagens arvodesnämnd. Riksdagsarvodet för 2021 är 69 900 kr, vilket även utgör det maxbelopp som en förtroendevald kan erhålla för sina uppdrag per månad, inklusive ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Årsarvoden

Årsarvoden är en typ av arvode som i huvudsak utgår till förtroendevalda med särskilda uppdrag som exempelvis ordförande eller vice ordförande. Det betalas ut månadsvis och består av en viss procent av riksdagsmannaarvodet. För de förtroendevalda som har ett årsarvode om 40 procent eller mer av jämförelsetalet inkluderas sammanträdesarvode och ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Sammanträdesarvode

Sammanträdesarvodet är baserat på ledamöters och ersättares deltagande på sammanträde. Ett sammanträdesarvode utgår för halv respektive hel dag (maximalt upp till 1,29 procent av riksdagsmannaarvodet per dag eller 902 kr år 2021). Sammanträdesarvode utgår även till olika typer av förrättningar som t ex gruppmöten, deltagande i arbetsgrupper och protokollsjustering. Vid deltagande på två eller flera sammanträden samma dag utgår högst 1,5 sammanträdesarvode.

Utöver års- och sammanträdesarvoden utgår även arvode för gruppmöten inför fullmäktige, arvoden till regionrepresentanter utanför regionens egen förtroendemannaorganisation där arvoden eller ersättningar inte är berättigade. I bestämmelserna anges även att Region Värmland ska svara för arvode och ersättningar för förlorad arbetsinkomst till externa representanter som deltar i samråd eller motsvarande som regionen kallat till.

Ersättningar

De ersättningar som utgår till de förtroendevalda utgörs av ersättning för: förlorad arbetsinkomst, för förlorade semesterförmåner, för pensionsförlust, kostnader för barn tillsyn, samt reseersättning och traktamente.

De förtroendevalda med uppdrag som understiger 40 procent av heltid är berättigade till ersättning för förlorad arbetsinkomst. För att få ersättningen krävs ett intyg från arbetsgivaren som visar vilket avdrag som gjorts på lönen. För att styrka ersättning för förlorad arbetsinkomst (ej egen

företagare) ska den förtroendevalde lämna in ett intyg från arbetsgivaren som visar storleken på lönebortfallet för tjänsteledighet med anledning av fullgörande av politiskt uppdrag. Då lönebortfallet ändras, t ex till följd av en löneökning, behöver den förtroendevalde skicka in ett nytt intyg för att kunna styrka bortfallet. Ersättning betalas ut för det faktiska lönebortfallet och högst för en årslön motsvarande 12 ggr riksdagsmannaarvodet, vilket för år 2021 innebär högst 3 389 kr per dag.

I bestämmelserna anges att egenföretagare har rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst och att "...ersättningens storlek prövas från fall till fall, men normalt kopplas till den sjukpenninggrundade inkomsten".

Ersättning för förlorade semesterförmåner utgår till förtroendevalda som på grund av sitt politiska uppdrag går miste om betalda semesterdagar. Krav ställs på att den förtroendevalda kan styrka sina förluster samt lämna in en ansökan årsvis (senast 6 månader retroaktivt).

För att vara berättigad till ersättning för pensionsförlust ska den förtroendevalda kunna styrka den förlust som uppstått.

Resersättning och traktamente utgår till förtroendevalda med årsarvode för resor mellan hemmet och tjänstebostaden utifrån Skatteverkets anvisningar. Övriga förtroendevalda kan erhålla reseersättning i enlighet med personalavtalen (BIA och TRAKT 04).